

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőség címe alatt küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona).
Hirdetések díja: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, féloldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a borítékon* egész oldal 4 frt, féloldal 2 frt, negyedoldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árengedmény adatik.
Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

Egyes szám ára 15 krajcár.

Az előfizetést és hirdetési pénzek s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések **Karai Sándor tanárhoz** (Rákóczy-utca 46. sz.) intézendők.

Áldozó-csütörtöki gondolatok.

„És lőn, mikor áldaná őket, ő tőlök elszakadván, oda felvitették vala mennybe.“
Lukács evangélista e szavakban írja le a Megváltó Ur Jézus Krisztus apotheosisét. Röviden, egyszerűen és határozottan szól, mintha mondaná: kétszer kettő = 4! De a tanítványokra vonatkozólag nyomban utánna teszi: „ők pedig imádván őtet, megtérének Jeruzsálembe nagy örömmel.“

Az tehát már ez idéztem szavakból is bizonyos, hogy azok a tanítványok, a Krisztus mennybemenetelét — melynek különben is szemtanúi valának — minden konsekuensiáival egyetemben hitték s éppen azért „imádnak is őtet“.

Mai tanítványai pedig — a kik mondatnak keresztyéneknek — sokszor bizony sem nem hisznek, sem nem imádják Őt. Hogy mit nem hisznek? Az attól függ, hogy mit kellene hinni. Pünköstkor nem hiszik a Szent-Lélek elküldetését, Husvétkor a Krisztus feltámadását s Áldozó-csütörtökön az ember fia mennybemenetelét stb. Szóval sokan vannak keresztyének éppen azon „egyedüli tudomány“ nélkül, melyet a Krisztus feltételül állított fel arra nézve, hogy valaki az ő tanítványa lehessen. (Lásd Ján. 8, 31.)

Hogy e természetellenes állapotból mi következik, én azt most nem fejtegetem; csak annyit említek meg, hogy ennek a hitlenségnek majd minden embernél ugyanazon forrása van t. i. a hit igazságainak az ész törvényeivel való *látssólagos* kollíziója. Ime itt van előttünk a Krisztus mennybemenetele; az evangéliumok bizonyítják; hiteles történelmi okirataink vannak felőle; de mert maga a tény a legtöbb embernek értelmi erejét felül múlja s *csodákban* hinni ma már nem divatos, hát a világ e nagy igazság hitelét saját eszének mérő rúdjával akarja megmérni. S mert ez a metrum a legtöbb embernél felettébb

rövid, ezeknél a mérés eredménye mindenesetre az lesz, hogy e nagy „csodától“ visszariadnak s aztán eszökbe sem jut, hogy e kétezer esztendő igazság felett tovább gondolkozzanak s abban elmélyedve, benne bizonyos törvényt, következetességet, sőt talán egy csepp pszichologiai szűkességét is keressenek.

Régi divat, régi önámítás! Pedig a tapasztalat arra tanít, hogy ha már egyáltalán csodákról van szó, a kik azokban hinni nem akarnak, éppen azok előtt látszik a legtöbb dolog csodálatosnak. S e sajátságos „circulus vitiosus“-nak a nyitja ott van az emberi elme azon különben egészen jogosult s a materialisták által is respektált törekvésében, mely a tudat terjedelmének, tisztaságának és világosságának mértékét — úgy szólva — mindennütt az *okokban* keresi s határát függővé ezektől teszi. Minthogy pedig ezek az okok a természeti világban rendszerint mélyen rejtve vannak s a szemeink előtt nem egyszer vakító színváltozatokban vibráló tünemény úgy az ásványi, mint a növényi és állati természetben már csak egyszerű emanatiója annak a mit nem ismerünk: természetes, hogy mennél inkább képes valaki egyénileg a tünemények egységes láncolatán végig haladva a legfőbb és legutolsó okot megközelíteni, az előtt annál több lesz a természetes s annál kevesebb a csodálatos. És megfordítva: ha valaki mélyre bocsátkozni nemcsak hogy nem tud, de talán nem is akar s csak azt tartja valósnak, a mit saját fogyatékos testi és szellemi szerveivel vagy érzékeivel megmérhet, eloszthat, összerakhat és bebizonyíthat: annak bizony az is csodálatos és megfoghatatlan, a mi mások, talán kevesek, talán milliók előtt természetes, világos és könnyen magyarázható. *Franklin* a légköri villamosság szabályozhatásának; *Fulton* a gőz fészerejének törvényeivel tisztában van; mindaketten tudományos bizonyításokba bocsátkoznak; a mit állítanak, azt ők természetesnek

vallják, de az a hirneves francia tudós társaság nem ilyen véleményben van; az okokat nem ismeri; őket meg nem érti; azért felettök törvényt ül s nyomban kimondja, hogy az álmok, csodák és babonák kora lejárt; minthogy pedig e beszédek éppen ezen kategóriákba tartoznak, tehát ezekkel komolyan foglalkozni sem nem szabad, sem nem érdemes. De azért Franklinnak és Fultonnak mégis csak igaza volt!!!

Rendesen így vagyunk a keresztyén vallás váltságtanával s azokkal a nagy igazságokkal is, melyek a Krisztus nevével és életével állanak összefüggésben. Azonban igaza van Pál apostolnak, midőn azt mondja, hogy „a keresztről való tudomány jóllehet azoknak, a kik elvesznek bolondság, de nekünk, a kik megtartatunk, Istennek hatalma.“

Az írásmagyarázók sejtelve szerint ugyan a nagy apostol itt közelebbről csak a Krisztus szenvedéseire gondol s mindenekfelett a kereszthalál titkát akarja megvilágosítani; de nekünk úgy tetszik, hogy igaz ez a beszéd általános is s értsük bár a „keresztről való tudomány“ alatt a történelmi Krisztusra vonatkozó új-testamentomi kijelentések összeségét, vagy ezek között első helyen csak a mennybemenetel nagy eseményét, valamiképpen amazoknak összesége, úgy emennek mysteriuma is, tulajdonképpen csak azok előtt mysterium, kik hinni nem akarnak s nem látják

azokat a felséges okokat, melyek az áldozócsütörtöki megdicsőülést következetesen előkészítették s ezt úgy magára a világ Megváltójára, mint az általa megváltott világra feltétlenül szükségessé tevék.

Pedig ezek az okok szemünk előtt vannak s nagyon is világosok. Maga a Krisztus mondotta: „kijöttem az Atyától és jöttem e világra; ismét elhagyom e világot és elmegyek az Atyához.“ Tehát az az „Ige“, a ki kezdetben vala és a ki az Istennel vala, sem a földben, sem a földön nem maradhatta. Küldetésének eleget téve, először is fel kellett a halálból támadnia s minekutánna feltámadott, aztán Isten örök végzésének megfelelőleg, mennybe kellett mennie, hogy ereje és dicsősége teljessé legyen; hogy újrolag megnyithassa azt az országot, melyet Ádám bezárt s nekünk ott helyet készíthessen. Ez, az első ok. *Kálvin* értelmezését vallva, ezen ő erejét és dicsőségét bebizonyítani elkezdette ugyan már az ő feltámadásában, de országglásának voltaképeni és igazi feltétele csak akkor teljesült, midőn eltávozott a földről, *hogy sokkal felségesebb formában mind a világ végéig velünk maradjon.*

Bennünk emberekben van tehát a második ok, ha a Krisztus mennybemenetelének magyarázatát keressük. Mert mint az apostol mondja: „felmenvén a magasságba, fogva vivé a

TÁRCA.

Bibliamagyarázat áldozó-csütörtökre.

(Ap. esel. I. 6—12.)

Szeretett Gyülekezet! E mai ünnepnapot Urunk mennybemenetelének emlékezetére szenteljük. Lelkemből óhajtom, hogy töltsé be most szíveteket a nagy dolgokhoz méltó szent érzelme; a mennyire lehetséges, emeljétek föl lelketek a földi dolgok és gondok közül, ama mennyei hajlékokra, melyek kitarják fényüket a hívő lélek előtt, különösen ez emlék-ünnepen.

Csak a hívő lélek előtt.

Mert az Úr maga mondá egykoron: mindenek lehetségesek a hívőknek! Minő becses isteni ajándék már az is a hívőknek nézve, hogy ők emlékezetök segítségével vissza tudnak szállni a letűnt időkbe s a régmúlt eseményeket és személyeket mintegy feltámasztva, azok közé vegyülnék.

Igen, mi visszazállunk a mennybemenetel színhelyére, elvegyülünk az apostolok közé, halljuk a mi Urunk hangját, lelkünkbe visszacsendülnek utolsó utasításai, meghagyásai, szelid dorgálása, szent ígérete. S míg a kételkedő szív érzelme, mint lomha, fojtó öszi köd nyomja a völgyeket életlő súlylyal, — addig az Urban bizók a tiszta magasba szállnak, mint saskeselyűk.

Segítséggül óhajtok lenni nektek, hívő lelkek; jertek velem az Úrhoz, az Olajfák hegyére, hallgassuk a mi Mesterünket.

* * *

„Mikor a tanítványok egybegyűltek volna, megkérdeék Jézust, mondván: Uram! avagy nem ez időben építed-e meg Izráelnek az országot?“

Halljátok?!

Még mindig Izráel országán csügg a lelkök. A nagy halál előtt is folyvást ezzel zaklatják a Mestert. „Uram! mi mindeneket elhagytunk érted, mint léssen azért dolgunk? Ha ülni fogsz a te királyi székedben, tegyed óh Uram, hogy mi is ülünk Izráel 12 székibe!“ S hogy tűnődnek a kereszthalál után. „Mi pedig azt hittük, hogy ő fogja visszaállítani Izráel országát!“

Aztán Jézus megjelenik előttök több ízben, a szerte menekülőket újra összehozza, „sok bizonyos jelek által 40 napig, szólván az Istenországára való dolgokról“ — és mégis, most utójára is, csak az a régi vágy vet újra lobbót: „Uram! avagy nem ez időben építed-e meg Izráelnek az országot?“

A földhöz, a porhoz vagyunk kötve, szeretett gyülekezet. Ez a test, ennek minden érzéke csak a testi dolgokra irányul; ebben gyakoroljuk magunkat teljes életünkben. Hát még, a kik ebben sem gyakorolják magukat. A föld emberének legnagyobb a földnek királya; minden dicsőség közt a király dicsősége. Óh mily kívánatos volna ítélni Izráel 12 nemzetségét, ülve 12 aranyos székben, befedeztetni Izráel nagy királyának sugárzó dicsfénytől... „Uram! avagy nem ez időben építed-e meg Izráelnek az országot?“

„Monda pedig nékiek: Nem a ti dolgotok az időket tudnotok és az alkalmatosságokat, melyeket az Atya a maga hatalmába helyeztetett.“

fogságot és ada ajándékot az embereknek.“ És ez az „ajándék“ az ő Szent-Lelkének az ereje, melyet onnan felül ont reánk, hogy ez által bennünket megszentelve, egyfelől minden bajokon győzedelmeskedhessünk, másfelől vigasztaljuk magunkat azzal, hogy Ő ki az Istennek jobbára ült s ugyanakkor teljes hatalmat nyert „*mennyeieken, földieken és a föld alatt valókon*“ Ő, a mi fejünk s azt akarja, hogy a hol Ő van, vele együtt egykor mi is ott legyünk. Ezért mondjuk: „Mennybe menése az ember fiának, záloga lelkünk mennyei jussának.“

Olyan okok ezek, melyeket tudva és elgondolva, a Krisztus mennybemenetele annyira indokolt, természetes és világos, hogy valójában nem ez, hanem az volna a nagy csoda, ha a Húsvétra el nem következik az Áldozó-csütörtök s ama 40 nap után is itt a földön marad az, kit az egek-egei be nem foghatnak.

Ti világ bölcssei! ne azon csodálkozzatok hát, hogy a Krisztus a mennyekbe felment; mert hiszen ez az igazság azok előtt, kik az anyagi világon kívül még egy lelki és erkölcsi világban is hisznek, nem is csoda, nem is érthetetlen; hanem csodálkozzatok inkább azon, hogy bár emberi bölcsesség szerint első sorban ti volnátok arra hivatva, hogy az emberiséget elébb vigyétek s okról-okra hágva a legmélyebb titkokkal összefüggő nagy célokra fényt derítsetek . . . ti . . . ti

Ugy van, ugy! nagyravágyó ember, kevélyszívű ember! Az időket, az alkalmakat, az eszközöket az Atya tartja hatalmában.

Lám, mi pedig azt gondoljuk, hogy mi hozzuk elő az időket, — hogy mi teremtjük az eszközöket s ezért zengünk diadaléneket hőseinknek, nagyjainknak s szent áhitattal hallgatjuk a mult idők emlékeit is; holott régen megiratott: „a te Uradat, Istenedet imádd és csak Őneki szolgálj!“

Hát ugyan mit is hozunk mi elő, szeretett gyülekezet?

Az idő? . . .

A napok jönnek és mennek akaratumk nélkül, sőt akaratumk ellenére. Ah! néha szeretnénk megállítani a napot, máskor meg sebesebb haladásra nógatni.

Az alkalmatosság? Szívünk hevülése vagy aluszékonysága? Vágyaink, reményeink, törekvéseink? . . .

Ezeket se mi hozzuk elő, szeretett gyülekezet. „A szél fú, annak zúgását hallod, de nem tudod, honnan jó s hova megy.“ Ilyen a szív mozdulása. Ezt is az Ur hajtja szabadon ide s tova.

Nem a ti dolgotok ez, arasznyi létü, arasznyi tehetségü emberek!

„Hanem veszitek a Szentléleknek erejét, minekutána eljövend tireátok és léztek nekem tanuim Jeruzsálemben is és egész Judeában, Samáriában és e földnek mind végső határáig.“

Igen! ti lesztek tanukként, hogy az Istennek szente e földre jött és lakozott miközöttünk; hogy megbizonyí-

me nem értitek, fel nem foghatjátok azt, mi a kicsinyeknek is megjelentetett!

Mi pedig fordítsuk tekintetünket ama mennyei hajlékok felé s hitünknek szemével látván azokban a mi Főpapunkat; vágyaink, reményeink mindig csak felé, mindig csak felfele vonzzanak! Addig ugyan „mig e pusztában bújdosunk“ a földtől végképpen el nem szakadhatunk; de van egy út, mely ezt a földet is összekötheti az egekkel. Ezt az utat nyitotta meg a Megváltó . . . ezen haladjunk, ezen emelkedjünk mi is!

Eröss Lajos.

Ünnep-é nekünk a Húsvét, vagy csak ünnepély?*

Különös időket élünk mi valóban. Maholnap oly dolgok is vitás kérdésekké lesznek mi nálunk, — még nem rég mély és biztos egyházi öntudattól áthatott protestánsoknál — a melyeknek biztos tudását ezelőtt megköveteltük az úrvacsorához előkészített növendékeinktől is. A konfirmációi oktatásban részesített gyermektől ugyanis még nem rég megvártuk, hogy még tudjon, felelni erre a kérdésre: Micsoda nevezetes esemény emlékére szenteljük a Húsvét ünnepet? Megvártuk tőle, hogy azt felelje, sőt valóban azt is felelte: *A Húsvétot a Jézus Krisztus dicsőséges föltámadásának emlékezetére ünnepeljük.* És ez a felelet megállta a maga helyét egész az 1899-ik év április 2-ik napjáig. Ekkor azonban nagy fordulat következett be Ó-Budán, melyről a Prot. Egyh. és Iskolai Lap ez évi 15 ik száma így

* Tárgyhalmaz miatt késett.

Szerk.

totta az Ő isteni voltát az Ő egész életével a jászolbölcsőtől a halálig, még pedig a keresztfának haláláig; hogy meghalt gyalázzattal s feltámadott dicsőséggel; hogy az Istennek béke-követe volt a bűnben és bűnhődésben vergődő emberhez; az Atya szerelme, ki nem gyönyörködik a bűnös vesztén, hanem megtérésén és életén s úgy szerette tékozló fiait, hogy az Ő egyszülöttét küldte váltságul, hogy mindenki, a ki hiszen Őbenne, el ne vesszen, hanem örökéletet vegyen! . . .

Ezek mellett kell tanuskodni a föld végső határáig. Azoknak kell igaz tanuságot tenni, a kik látták őt, hallották őt, éjjel-nappal vele voltak . . . s mert hiába látták, csak a saját homályos és bűnös vágyaikon keresztül látták, eljő az Istennek szent lelke, a ki tiszta látásra segíti mindnyájokat.

Mert úgy vagyunk vele, sz. gyülekezet! hogy csak azt látjuk mi, azt halljuk mi, a mit látni óhajtunk, a mit hallani szeretnénk. A mi nincsen kedvünkre, az előtt behúnyjuk szemünket, bedugjuk fülünket. S csak az Isten lelkének ereje segíthet tiszta látáshoz s csak Ő általa ismerhetjük föl igaz köteleességünket!

Gondolkodunk, tünődünk . . .

A Mester szelid szava — nem földi hang többé — a tanítványok szívébe nyilallik. Átrezdül egész valójokon egy égi hatalom áramlása. „És mikor ezeket mondotta volna Jézus, az ő láttokra felemelték és a felhő befogván, elszakasztá szemeik elől. És mikor Őutánna szemeiket égbe függesztették volna, íme két férfiak, fehér ruhában, megállának mellettök, kik mondanak is: galileai férfiak, mit állatok nézvén a menybe!? E Jézus, a ki

adja meg a meglepő, valóban gondolkozóba ejtő érte-
sitést:

„Az ó-budai gyülekezet, mint írják, *kettős ünnepet* ült az idei Húsvét első napján. A Megváltó föltámadásának és orgonája megújulásának ünnepét... Tovább is van a valóban szenzációs, de nem éppen egyházi lapba illő közlemény, de én tovább nem olvashattam az első meglepetés pillanatában. Kételkedve visszatekinték a cimlapra; valóban egyházi lap van e kezemben? . . . Igazán az volt. Ekkor szememet a közlemény végső szavaira erőltetém, honnan legalább sértett kálvinista öntudatom megnyugtatóra ennyit kiolvashatni véltem: *a Húsvét ünnep igaz jelentéséről megfélekedzett presbyterium ellen a fegyelmi eljárás megindított.* E szöveget azonban hiába kerestem, . . . a jelek és a budapesti egyházi lap hanghordozása azt sejtetik, hogy a történet *orgona-avatást* húsvét napján mindenek egészen helyén és rendén valónak találtak, még maga az egyházi felsőség is. Nem maradt hát egyéb hátra, mint hogy fölsóhajtsak: oh mi szegény magyar reformátusok, hová megyünk és hová leszünk? . . .

Hogy mit jelent a Megváltó föltámadása, azt idáig tudta, egész fenséges erejében érezte a keresztyénség s főként az evangéliom szerint reformált keresztyén egyház. Hogy a Húsvét nevéhez fűződő nagy esemény emlékezete joggal vette igénybe a húsvét napjának egész erkölcsi tartalmát s e napon az egész keresztyénség figyelmét és ünneplő érzéseit: azt tudta és értette idáig minden keresztyén, úgy a protestáns, mint a nem protestáns ker. világ. Hogy ez az ünnep ezerszeres öröm-

* L. „Prot. Egyh. és Isk. Lap“ 15. sz. 239. l. Igazán szép, hogy budai ref. testvéreinknek sikerült először a húsvéti evangéliumnak kétszeres jelentőséget szerezni, a *húsvéti igazságot* egészen megillető figyelmet pedig felerészben az új orgonára terelni. Hát Húsvét 2-ik napján vajjon mit eslekedtek?

oda felvitetek, aképen jö el, a miképen láttatok ötet felmenni mennybe.“

Tehát szemök láttára felemeltetek; nincs benne semmi kétség, utána néztek mindnyájan, míg csak felhő el nem takarta szemeik elől. Most már nem látják többé földi testben, földi szemmel. A földi királyság reményét is felhő takarta el, áthatlan, sötét felhő, melyen nem hat át a legerősebb vágy sugára sem. És szemeiket Őutána égbe függesztik, Szívök halk dobbanása egy-egy félénk s mégis égbe kiáltó kérdés: jól láttak-e? jól hallottak-e? Minő csoda-látomány ez!

Égbe szállani földi testnek! Ki adja kézbe e mélységnek kulcsát? Ki emeli föl e nagy követ? Egyedül csak az, ki e mélységeket föltárta: az Ur, Ő az út. Kövessük ez utat s fény villan a sötétbe.

A rothadandó test sirba tétetett s feltámadott a rothadatlan, a lelki, a dicsőséges, az örökkévalóság palástja. Megjelenik 40 napon át, összegyűjtögeti övéit, mint jó pásztor a szétrébbent nyáját. A tanítványok érzik, hogy nem földi test áll előttök, kételkedés, hitelenség borulata szállja meg szívöket, midőn aztán szeliden szemökre hányja az Ur hitelenségöket. Előttök áll egy-egy jelenés, most zárt ajtókon keresztül, majd a tó partján, majd útközben . . . mind oly megdöbbenő, csodás. Pedig megmondta előre, hogy így kell lenni s most be is bizonyítja, hogy tényleg így van a feltámadás, az égi testbe öltözés. „A feltámadáskor olyanok lesztek mint Isten angyalai.“

Ah! ez mindent megmagyaráz. Krisztus az életem és halálom szabados Ur. Az örökkévaló láthatóvá lett

ünnep volt eddig azt is tudta mindenki. De, hogy a Húsvétnek ezerszeres örömnappja miként lesz *kettős ünnepé* egy orgona szerencsés megújulása folytán azt csak az ó-budai és pesti reformátusok dogmatikai felfogása és aritmetikája, számíthatja ki. Más szóval Jézus föltámadása az anyaszentegyháznak kezdet és vég, élet és lélek, üdv és győzelem, igazság és dicsőség; nagy jelentőségének öröme minden más örömet felül halad és ez egyetlen általános örömben tartozik osztozni legalább Húsvét napján az egész keresztyénség kivétel nélkül. A hol e napon más örömeckét is ösmernek ott Jézust és föltámadása hasonlíthatlan örömnepét nem ösmerik. Jézus föltámadása nekünk *minden*, egy új orgona pedig *semmi*. Jézus föltámadása *ünnepe*t egy gyülekezet ünnepejévé degradálni, az egyházi és vallásos érzék szánandó tompulását hirdető jelenség, mely csak a realizmus napjaiban mutathatja orcáját, midőn a particularis és egyéni tombol az egyetemes fölött, midőn a nagy igazságok helyét a napi sensacio foglalja el, midőn az eszményinek fölibe kerekedik a prózai és a piaci, vagyis az írás szavai szerint, mikor az *oltár nagyobb, mint a templom*.

Szónoki beszédet tartani Jézus föltámadása és egy kireperált, vagy akár újdonszerű orgona fölött: ez a szónoki művészetnek már nem annyira hanyatlása, mint önbecsmérlése, vállalkozás a maga kiparódiázására. Itt a művészet megrendelésre dolgozik, embereknek akar tetszeni, kedveskedni és nem Istennek. Oh te Pál apostol, a ki megfedded az Arcopagust, biráid korát és a közizlést: te nem tudnál Ó-Budán egy tetszetős avatási beszédet tartani hódolván az orgona ujlásának!

De jön a konfirmáció és a konfirm. vizsga. Megkérdezik majd az ó-budai kis fiutól is, *hogy mire ünnepejüktől hát a Húsvétot?* Exempla docent. A kis fiu így felel: *a Húsvét ünnepe*t orgona-avatásra

az időben földi testben s e földi test feloszlása után, égi fényalakja is látható formát öltött, földi szemeknek fölfogható, eltűrhető. Mint látható formát ölt a szín, az alak, midőn a pusztta ághegyen életre költi a tavaszi nap életlehelő derüje. Mint ezer színbe, ezer alakba öltözik völgy és halom.

Honnan? Hova? Ki fogja kézen? Ki viszi tovább?

Oh jertek Istennek szent angyalai, álljatok mellénk, fehér ruhában, fényruhában, s szóljatok a mi lelkünk-höz is: mit álltok kételkedő megdöbbenéssel nézve az ég felé!? A Jézus így jö, így megy. Előtte nincs föl, nincs le; nincs magasság, nincs mélység. Tanuljátok meg az írásokat és Istennek hatalmát és ne tévelyegjete!

Jézusnak élete az emberi életnek igaz útja. Születésben, halálban, föltámadásban, örökkévalóságban. Ne kételkedjete, mert a kételkedés behunytt szemmel csak a porban fetreng. Inkább imádkozzate a megvilágosító Szent-Lélekért, a kít várunk mi is, ki megmutatja nekünk is ama hiv tanúbizonytságot.

Ünneplő testvérek! A tanítványok megtérének Jeruzsálemba s Izráel földi országa helyett Istennek mennyei országa tárult föl lelkök előtt. Sziveik megnyilatkoznak s buzgó imádság égi harmata megtermékenyíté az Isten lelkének befogadására. Közledekk az újjászületés tüzkeresztjege.

Visszatérünk mi is házainkba. Vigyük el az Isten nagy dolgainak emlékezetét s ha szól, ha hiv az Istennek lelke, várjuk nyílt szívvel az égi lángot. Ámen.

használjuk. És a tiszteletes ur, . . . ne szedje ránk szemöldeit, ne mondja, hogy *nem úgy van gyermekem*. Legfőlebb szóljon ilyenképpen: *No igen — édes gyermekem — de mire szenteljük akkor, mikor nincsen megtisztelni való, avatásra váró orgonánk?*

Erre már feleljen meg az ó-budai presbyterium! A „Prot. Egyh. és Isk. Lap” pedig sugja meg neki, hogy ilyen esetben nem *kettős ünnepet* ülünk, hanem csak simplát, szerényet, noha a *keresztélyenség* — állítólag — *ezerszeres örömmünnepet* ül ilyen esetben is.

Jön a konfirmációi vizsga, jön a nehéz kérdés, mit feleltek rá majd ti, ó-budai kis deákok? Pedig meg fogják kérdezni Ó-Budán is: „Miért ünnepeľjük a Húsvétot?”

„Ne feleljetek rá — jámbor tanítványok — Kétélű a kérdés, bajt hozna reátok.” (Arany J.)

De a szakemberek annál inkább feleljenek meg a szegény, zaklatott helyzetű tanítványok helyett. Feleljenek meg akár a dogma, akár a homilétika avagy liturgika, akár a kánon szempontjából és mutassák ki végre, meddig mehetnek nálunk az avatások, szentelések, no meg a modern izléshez és divathoz való *alkalmazkodás*, a gyülekezet tetszésének és kegyének hajhászása, új találmánya szeszélyeinek alázatos kiszolgálása, s mindezek végén a ref. egyház egységének kockáztatása, meddig mehet a kálvinista tiszta érzéknek tompulása, mely már az egyházi sajtóban is így kömparál: *egy Húsvét, kettős Húsvét . . . hármas . . .* Uram ne vigy kísértetbe.

Jó lenne, ha a jövő zsinat tan és egység dolgában is *törvényt szabna, határt járna.*

Vigil.

KÖZÉLETÜNK.

Egyháziasság és felekezeti öntudat.

(Felolvasatott a f. é. május hó 2-án Kabán tartott egyházmegyei egyházi értekezleten.)

Mélyen tisztelt Értekezlet!

A ki az egyházi és egyháztársadalmi életet az utóbbi időkben figyelemmel kísérte, lehetetlen volt észre nem vennie, hogy néhány év óta hazánkban s épen kálvinista egyházunk kebelében a szunnyadó vallásosság ébresztése s az egyházas élet föllendítése körül a gyakorlati, de főleg az irodalmi téren bizonyos jótékony mozgalom észlelhető; az egyházi kérdések iránt való érdeklődés kezd szélesebb körűvé válni s úgyszólván az egyházi kérdések napirenden vannak. Nem keresem most, hogy micsoda indokból ered ez az érdeklődés és milyen az értéke, csak magukat a tényeket említem fel, midőn a bennünket legközelebről érdeklő s az utóbbi két év alatt hozzájárulásunkkal tartott egyházmegyei és egyházkerületi egyházi értekezletekre mutatok rá, mint olyan tényezőkre, melyek egyházunk szellemi, erkölcsi és anyagi ügyeivel való foglalkozást a hivatalos téren kívül is felkölteni, az igaz érdeklődést ápolni s az egyházi életet erősíteni, s mindnyájunkat, kik együvé tartozunk, hitünkben megszilárdítani és összetartani vannak hivatva.

Teljes meggyőződésem, hogy a mikor egyházunk javát ily köztársadalmi úton egyháziak és világiak vállvetve közösen munkáljuk, Idvezítőnk óhaját teljesítjük, az ő oltalma alatt állunk, vele s általa működünk, mert ő volt az, a ki a biztatást adta: „a hol ketten vagy hárman egybegyűltek: ott vagyok én veletek”. De a

reformáció szellemében is cselekszünk, mert minden reformátor s különösen Kálvin János, hitelveink megalkotója, evangéliumi alapra akarván fektetni az egyházalkotmányt, főleg arra törekedtek, hogy a gyülekezet minél nagyobb működést nyerjen az egyházi ügyekben s a gyülekezetben található bármily erő és tehetség, a neki jutott erő arányában, közreműködjék s az egyesülés által munkálja az evangéliumi egyház dicsőségét. Az a gyülekezet vagy presbyterium, melynek tagjai az egyházi élet munkálásában a lelkészt magára hagyják, vagy pusztán egyházuk gazdaságával, pénzügyével és épületeivel törődnek, még kötelességét nem teljesítette. A hol az egyháztagok az anyagiakra való felügyelet mellett a szellemi előhaladás, a közérköleség előmozdítása, egymás felvilágosítása és megértése, főleg az egyház iránt való buzgóság és szeretetben versenyre kelnek: az a valódi keresztény kálvinista gyülekezet. S az ily munkához nálunk minden egyháztagnak joga van. Joggal mondhatnám tehát én is egy egyházas gondolkodású buzgó angollal a következőket: „Azt szeretném én minden egyháztagnak mondani, menj el és működjél saját egyházközösségben és hass másokra, hogy azt tegyék veled együtt, a miről tudod, hogy azt ott tenni kell és a mit nem végezhetsz magad, próbáld másokkal együtt és mások által végeztetni. Győzd meg magadat és felebarátidat a felől, hogy minden egyháztagnak, tehát a világinak is kötelessége a templom építése, az iskolák szerzése, a szegények fölkeresése s b., hogy szegény és bűn reájok nézve, ha nem végezik ezen dolgokat, holott azok reájok épűgy tartoznak, mint a lelkészekre. Azonban nemcsak magunknak kell tenni, hanem másokat is, kikkel együtt dolgozunk, kötelességük élénkebb érzésére s a munkás szeretet megszokására kell tanítani.”

Ily meggyőződéstől vezéreltetve, állok én is itt, t. hallgatóim, hogy a mult évi Értekezlet igen megtisztelő megbízásából beszéljek önök előtt, s kálvinista egyházam iránt érzett kötelességérzetem és jóakaratomból merítem a reményt arra nézve, hogy beszédem fogyatékoságaiért, melyek bizonyára tehetségemből és a gyakorlati téren való tapasztalathiányból eredhetnek, kegyes elnézésökre számíthatok.

T. Értekezlet! Az egyháziasság és a felekezeti öntudat lesznek beszédem tárgyai; mindkettő bármely egyházhhoz tartozó keresztényben elengedhetlen olyan erény, hogy az egyiknek, az egyháziasságnak, világos és tiszta felfogása, értéke és tudata nélkül, — a másiknak, a felekezeti öntudatnak eleven érzése és bírása nélkül öntudatosan és hűen munkálkodó tagjai az egyháznak nem lehetünk.

Előre is kijelentem, hogy a bajokat, a sötét pontokat, a fogyatkozásokat, az árnyoldalakat, melyek miatt napjainkban annyi jogos panasz hangzik fel s melyek e két erény fényét már-már kezdik elhomályosítani, — ezúttal mellőzni óhajtom; nem azt az orvosi eljárást akarnám követni, mely a testi betegségek megállapítása és fürkészése után csak a kórra nyujt gyógyszer, általában csak a betegségben segít; inkább szeretném, ha az orvosi eljárás az egészséggel is törődne: milyen az egészséges szervezet, s mik fentartásának elengedhetlen föltételei? Ennek tudatában felényire apadna a kóros állapotok száma.

Engedjék meg tehát, hogy az utóbbi módot követve fejtegessem az egyháziasság mivoltát, követelményeit, előnyeit és áldásait, továbbá a jól felfogott és gyakorolt egyháziasságból kifejlő felekezeti öntudat szükségét és kincseknél többet érő becsét.

Miben áll tehát a kálvinista magyar ember egyháziassága? vagy mikor élünk egyházi életet kálvinista vallásunk értelmében?

Nagyon esalódnék, t. hallgatóim! a ki az egyháziasságot pusztán a vallásosságban keresné; kétségtelenül a vallásosság első és főkövetelménye egyházi voltunknak. Az imádkozás pl., mint a vallás központja, több mint kötelesség, ez az emberi lélek legbensőbb szüksége, természete, mely belőle önkénytelenül is kitör. Keletkezését sem lehet meghatározni, mert az egyidejű az emberiséggel. A gyermek, ki még beszélni nem tud, már imára kulesolja kezecskéit, s az öreg akkor is gyakorolja, mikor már egyébre nem képes. Az emberiség történetében nem ismerünk olyan népet, mely az imádkozást ne ismerte volna; csak hogy a legtöbb népnél elvesztette bensőségét, igazságát, — külső formás munkává fajult. Legmagasabb eszményképe az Ur élete, mely folytonos imádságban telt el, benne találja a kálvinista ember az imádkozásnak legfelemelőbb és legfelségesebb mintaképét. Kálvinról is fel van jegyezve, hogy sokat, sőt mindig imádkozott.

A kálvinista ember imádkozásával együtt jár az ájtatos éneklés, s az abban való jártasság régebbi időben a kálvinista gyülekezetek dícsékedésére vált; nem kisebb ember, mint egy Jókai Mór, a koszorús író, ki testtel, lélekkel a miénk, figyelte meg s állítja, hogy az igazi kálvinistának jólesik, ha magát kedvére kiénekelheti.

Az egyház története is telve van egész napjainkig az imádság és buzgó éneklés hatalmáról szóló tapasztalatokkal. A reformátorok predikációi a vallásos élet eme belső forrásait oly időben, mikor a vallás már csak külsőlegessé vált, újra felnyitották s különösen elhozták virágkorát az egyházi énekköltészetnek, mely egyházunk büszkesége s melynek szív-üdítő bensőségét mindnyájan érezzük. És mi ne vennők hasznát ezen tapasztalatoknak?

Ugyde a vallásosság s annak forrásai, az ének és imádság a belső lelki élet dolga, pusztán az egyéni életé, mi pedig társadalmi életre vagyunk teremtve, tehát a vallásnak is a társadalmi élet ügyének kell lenni, mert betegessé lesz, megsemmisül, ha pusztán az egyéni élet dolga marad. Bölesen tudta ezt a reformáció, ezért alapított evangéliumi egyházat, hogy a vallás abban élje az ő társadalmi életét, mert csak így a közösségben maradhat egészséges és erőteljes. Mindnyájan sokszorosan tapasztaljuk, mily felemelő és éltető ereje van a közösségnek, az egyesült erővel való munkálkodásnak. A fa fára hordva — mondja egy szellemes hasonlat — növeli a tüzet, melyben aztán az egyes fadarab is fényesen és vidáman lobog.

Ha tehát a vallás a társadalmi közösség légkörében élhet és fejlődhet, akkor a kálvinista embernek a pusztán egyéni vallásossággal nem szabad beérnie; az ő vallásossága mellé bizonyos *egyházi magatartás* kívántatik meg, mely a vallás társadalmi életének, azaz az egyháznak tanításai, hitelvei, szervezete és alkotmánya s általában összes ügyei iránt való igazi érdeklődésben, munkás szeretetben és áldozatkészségben szokott megnyilatkozni.

Protestáns s főleg kálvinista emberre nézve az sem közönyös dolog, hogy egyháza létkérdései és bármely ügyei iránt való érdeklődésében s munkálkodásában mily alapon járjon el, vallása s egyháza felől milyen felfogással bírjon? Kálvinista embert ily dolgokban a *szentírás* igazít el, mert hiszen általános protestáns alapelv az, hogy minden vallási és egyházi dologban

a *szentírásé* a döntő szó. Ezért adja a mi egyházunk a *szentírást* a kezünkbe, hogy mélyedjünk bele, olvassuk azt; nekünk kálvinistáknak büszkeségünk az, hogy közülünk mindenki hozzájárulhat a bibliához, s attól semmiféle akadály a hívőket el nem zárhatja.

A mi jelességét illeti, nincs könyv, mely vele felérne; hisz maga Isten szól belőle hozzánk és beszél nemesak mint törvényadó és bíró, hanem mint jószágos atya az ő gyermekeihez. Elmondhatjuk, hogy nem volt még idő, melyben a biblia annyira elterjedt volna s annyira közkinésévé lett volna mindnyájunknak, mint napjainkban. Amde azt is el lehet mondani, hogy minden olesősága mellett is talán soha sem olvasták oly kevesen a bibliát s a nagy közönség talán soha se volt oly járatlan benne, mint épen korunkban. Bibliásnak lenni hajdan jó kálvinista magyar népünknel dícsékedésül szolgált, sokaknak volt szép sajátsága; ott állt a biblia megbecsülve az almárium kellő közepében vagy a mestergerendán s firól-fira szálla át mint ereklye, mint a család matriculája, melyben az összes családtagok születése, házassága, halála s egyéb változása három emberöltőn át fel volt jegyezve. Ma kevesen vannak, kikről ezt elmondhatjuk. Pedig mi volt népünknek az ő bibliája? A leggazdagabb és a legjobb szellemi táplálék, melyből költészetet s életböleséget meríthetett, melyben örömet talált a munkában és vigasztalást a szenvedések közt. A bibliának lehet jórészen tulajdonítani népünk lelkének s egészséges gondolkodásának megőrzését, valamint a biblia nem olvasásának az egyháziasság hiányát s a téves eszmék és okoskodások felburjánzását. Biblia a házban, biblia az iskolában, biblia a templomban, — jó magyar kálvinista szokás.

Egyházi magatartást tanúsít a kálvinista ember továbbá a közös isteniszteletben való résztvételével. Épen hogy a közös istenisztelet számára tér nyíljon: e végre rendelte az egyház a vasárnapot. Már az apostoli korszakban reátalálunk a vasárnap megünneplésének nyomaira. Egy rendelkezés sem lett a keresztyénségben oly általánossá és uralkodóvá, mint a vasárnap megünneplése. És ennek természeti alapja is van. A természet törvényének hódol az ó-testamentom, midőn egy napot kiválasztott és azt nyugalomra szentelte. Tönkre megy a test és szellem, ha a munka idejét nyugalom által újra meg újra meg nem szakítjuk. De kárt vall a családi és társadalmi élet is, ha a természet ezen isteni rendjét figyelmen kívül hagyja. Korunkban ugyan mindinkább fokozódik a munka, mind jobban elhasználja erőnket, a családtagokat mind jobban elvonja a háztól. Ugy a testnek, mint a léleknek szüksége van rá, hogy egyszer szabadon lélegezhessék; szülőknek, gyermekeknek szükségük van arra, hogy a nyugalomban együtt lehessenek s szinte a kedély is kívánczik, hogy nyugodtan magába szállva átadhassa magát Istenének, vallásos és erkölcsi eszmélkedésének s egyszersmind a felvidámító szeretet és barátság közösségének. Alig lehet szívrehatóbb valami, mint egy-egy kálvinista faluban a vasárnap reggeli isteniszteletre hívogató harangszó; nincs fölségesebb csend, mint a vasárnapot ünneplő községé; nincs szebb látvány, mint az, melyet a templomba be- vagy kivonuló hívők serege nyújt kálvinista községeink utcáin. Hivatkozhatnám magas műveltségű s igen gazdag népekre, mint az angol vagy a hollandus, kik a vasárnapot szigorúan megtartják és semmivel sem lesznek szegényebbek, hogy e napot nem munkában töltik, sőt azt tartják, hogy jólétük és boldogságuk a vasárnap megszentelésén alapszik. A vasárnap a nappalok napja, melyből világosság és melegség árad a többi köznapokra és belőle fény sugárzik

a borús napokra is. Végre a közös istenitisztelet az egyház rendelkezése szerint arra is szolgálna, hogy legyen összekötő, egyesítő kapocs a különböző rendű és rangú néposztályok között az imádkozásban, Isten országa építésében.

Sinka Sándor.

(Vége köv.)

A nagyszalontai egyházmegye közgyűlése.

A Bihar- és Aradvármegyékben fekvő terjedelmes nagyszalontai egyházmegye 1899 április 20-án tartotta tavaszi rendes közgyűlését Nagyszalontán a gymnasiumnak e célra meglehetősen alkalmatlan „rajzterme“-ben.

A gyűlésen — mely a mi otthonülő természetünknek megfelelően nem volt valami látogatott — ezúttal is a mi méltó dicsekedéssel emlegetett két Kálmánunk: *Széll Kálmán* esperes és *Tisza Kálmán* egyházmegyei gondnok elnökölték. A világi tanácsbírák (dr. Balog Elek, Fábrián László Aradmegye főispánja, Benedek László, gróf Tisza István, gróf Tisza Kálmán s Hadházy Kálmán) teljes számmal voltak együtt, a lelkészi tanácsbírák közül betegsége miatt egy, Hajdú Elek vadászi lelkész, nem volt jelen. Az egyházak közül pedig N.-Szalontán kívül Ágya, Ant, Árpád, Belényes, B.-Sebes, Csermő, Erdő-Gyarak, F.-Tót, Harsány, B.-Zerind, Geszt, Gyanta, Homorág, Komádi, M.-Sas, M.-Gyán, K.-Gyán, Lippa, Sarkad, S.-Keresztúr, Szentleányfalva és Tárkány, voltak lelkészeik által s részben küldötteik által képviselve.

A tanítótestületet Szabó József, Kis Gábor, Szőke János és Varga Károly képviselték.

A közgyűlést kevéssel 9 óra után *Széll Kálmán* esperes áhitattal hallgatott fohásza után elnöktársának s a jelenvoltaknak szívélyes üdvözlésével nyitotta meg. S egyben fájdalmas részvétellel jelentette be a magyar református egyházat s közelebről a tiszántúli egyházkerületet ért ama nagy veszteséget, melyet az ép akkor ravatalon fekvő *Tóth Sámuel* halála okozott. A gyűlés tagjai (kik még a napilapokból is alig értesülhettek) meghatva hallgatták esperes jeletését s egyházunk e nagy fiának *Tóth Sámuelnek* áldott emlékezetét a közgyűlés jegyzőkönyvében megörökítvén, családjához részvétirat küldésére kéri föl az elnökséget.

A gyűlési képviselők igazolása után a tanácskozás sorrendje, a kinyomatott „Tárgysorozat“ alapján, 38 kisebb-nagyobb jelentőségű pontban lett megállapítva.

Most egy nem szokatlan bár, de mindig szép jelenet következett. A szavazatbontó bizottság jelentése. Ennek alapján *Sütő Antal* volt szalontai tanító, jelenleg malomtulajdonos, egyházmegyei világi aljegyzővé megválasztottnak jelentetvén ki, letette a hivatalos esküt s szívből jött rövid beszédben örömmel ajánlta fel magát a megválasztott e megtisztelő állásra. Fiatal munkabíró ember, kiből egyházmegyénk odaadó hű munkást talált. Legyen üdvözölve itt is!

Az egyházmegye anyagi és szellemi állapotát fel-tüntetvén s gondosan szerkesztett terjedelmes „Esperesi jelentés“-t Nagy Imre egyh. megyei főjegyző olvasta fel. E terjedelmes esperesi jelentés sok érdekes adatát nem áll módomban közölni (meg fog jelenni a jegyzőkönyvben). Különben is azok közé tartozom a kik az efféle jelentéseknek (nem erről, hanem általában a „jelentések“-ről szólva) nem annyira fölolvasását, mint inkább *tárgyalását* szeretném látni a gyűléseken.

Visszatérve ezen mi jelentésünkre, örömmel emelem ki belőle amaz örvandetes tény, hogy egyházmegyénkben az adományok és hagyományok összege: 21,919 frt.

Háromszor annyinál is több, mint az előző évben. Ha azonban figyelembe vesszük, hogy ebben benne van az *özv. Eresey Ernőné* 10,000 frtos iskolai adománya is, az „*Eresey Sándor iskolai*“ alapja, mindjárt nem lesz az összeg olyan nagy, hogy a statisztikára sokat adók azt mondhassák „ime, mily nagy az áldozatkészség“; de egy körülmény — mely a jelentésből elő-előtűn — statisztika nélkül is biztosít bennünket arról, hogy azaz áldozatkészség nagy és állandó lesz, ha — mint most is történt — a „papi családok“ jó példával mennek elől. Több helyen ugyanis a tiszteletes uramék nem csekély áldozatot hoztak a templomi belső felszerelésekre. A tárkányi kollegánk, Györy József pedig 150 frtot adott sajátjából az egyház céljára. Az aradi nagy jövőjű egyház buzgó papja meg az „Aradi egyház története“ című művének tiszta jövedelmeképp 500 frttal járult a templomrenovalás költségeihez.

Ugy ez esperesi jelentés, mint a különböző bizottságok (közalapi, tanügyi, missziügyi) jelentései tudomásul vétettek minden bővebb tárgyalás nélkül. A számvevőszék jelentése alapján néhány egyház számadását (lényegtelenebb hibák miatt) visszavetette a közgyűlés.

A rendes államsegélyt az idén is, mint tavaly esperes indítványára nagy részben a missziói egyházak segélyezésére fordítja az egyházmegye.

A Miklós Béla halálával megürült Erdő-Gyarak egy hangu meghívással *Bugyi János* volt kúnhegyesi s.-lelkézt választotta lelkészévé, ki már el is foglalta hivatalát.

A tamásdai és váncsodi lelkészek cseréjét engedélyezték.

De a k.-gyáni egyház új adókulesát a homorogival együtt élénk eszmecsere után visszaküldték, mint olyanokat, melyekkel nem lehetne kinyitni az illető egyházak békességének még most becsukva levő templomát. Az anti egyház már jobb kulesot csinált, annak használat engedélyeztetik. A tárkányi templom és toronyépítés terve, a zsadányi új iskola terve s a gyantai lelkész módosított díjlevele elfogadtattak. A nagyszalontai egyház felterjesztése az „*Eresey Sándor iskola*“ ügyében örömmel fogadtatott. Eresey Ernőné ugyanis, mint *Eresey Sándor* örököse 10,000 frtos alapítványt tett iskolai célra, abból az egyház új iskolát építtetett s Szalonta város 20,000 frtos milléniumi alapítványának segítségével jövő tanévben megnyitják az „*Eresey Sándor iskola*“-t.

Az okányi egyház azon kérelme, hogy felekezeti iskoláit községivé tegye, megütközéssel fogadtatván, többek hozzászólása után elvetettetett, szigorúan útasítatván Okány, hogy az „Egyh. Törvények“ 412. §-át, ha nem akarna lemondani alig indokolható szándékáról, pontosan tartsa be.

Még vagy 8 kisebb fontosságú ügy letárgyalása után 1 órakor ért véget a közgyűlés.

A „Koroná“-ban szokásos közebed sem maradt el, sőt az öreg Tiszának a református anyák, hivatásáról tartott pohárköszöntője (kár, hogy nem hallotta egy egész ország) emlékezetessé tette azt.

Csermő, 1899 május 1.

Vadas Gyula.

A n.-károlyi egyházmegye tavaszi gyűlése.

Közgyűlésünk az egyházi és világi férfiak tekintélyes részvételével május 3-án Nagykárolyban tartott, nagytiszt. Segesvári József esperes és ngos. Domahidy Elemér egyházmegyei gondnok elnöklete alatt.

Az esperesi *megnyitó imádság* elhangzása után egyházmegyei gondnok úr önagysága szívélyesen üdvözölve a megjelenteket, a gyűlést megnyitottnak jelentette ki, melyet a hivatalos megalakulás, megbízólevelek bekérése stb. követett.

Gyűlési tárgysorozatunk 24 rendes, 6 bírósági ügyet tüntetett föl, mely mindjárt a gyűlés megnyitása után még két ügygel szaporodott, t. i. nsgos Domahidy István a kisdéd domahidi egyház részéről soron kívül, szóbelileg kérelmezte, hogy Domahidán az önkéntes távozás folytán megüresedett lelkészi állomás egy évig ne töltsék be, mert az egyház az így megtakarítandó jövedelemből láthatja csak ki az ecsedi lóp lecsapolásából származó tetemes ártéri adóját. Az alig pár kilométer távolságra lakó szomszédos lelkész ajánlkozván a kiszolgálásra: kérelme szótöbbséggel teljesített; másik soron kívüli ügy volt Szabó Lajos n.-ecsedí s.-lelkész azonkérelme, hogy miután ő sokkal régibb időkről tud több helyen eltöltött s.-lelkészi tényleges működési idejéről szóló bizonyítványt felmutatni, mint a főtiszt. egyházkerület meghozta volna ama határozatát, melyszerint a szolgálati év csak a második vizsga letételétől számított; és miután ő már főtiszt. püspök úr által ez előtt négy évvel s.-lelkészi szolgálatra felhatalmazást nyert: neki, ki a második vizsgát csak egy éve tette le, engedjék el a még hiányzó másik évet az eddig és előzőleg eltöltött hosszú, tényleges szolgálatára tekintettel és azon elv alapján, hogy a törvénynek — mely most öt negyedosztályú egyházba pályázhatásában is gátolja — visszaható ereje ő reá sem lehet. Kérelme, mint méltányos és jogos a főt. egyházkerületre pártolólág felterjesztetni határozatott.

Néhai Tóth Sámuel nagyérdemű s tehetségű kerületi főjegyző úr emléke jegyzőkönyvünkben kegyeletesen megörökített.

Új világi tanácsbíróvá tekint. Kacsó Károly kir. mérnök úr, n.-károlyi lakos a gyülekezetek csaknem teljes bizalma (35 egyház közül 30 szavazata volt) folytán elválasztatott. Az egyházi tanácsbírótság betöltése már bizonyos szokatlan ceremonával eshetett meg, amennyiben Havas Gyula bórvelyi lelkész kapta 18 egyház szavazatát, Berei József n.-ecsedí lelkész pedig csak 17 egyház szavazatát, de a 17 egyház közül egy, a n.-károlyi, két szavazattal rendelkezén, amott Havas részén volt a presbyteriumok többsége, emitt Berey részén a hiányt pótolta a n.-károlyi egyház kettős szavazata, úgy hogy Berey úr numeraliter egyenlő lett Havassal s nem volt más megoldás, mint közöttük sorsot húzni, mikor is az urnát helyettesítő kalapból a Berey úr neve jött ki, szemmel láthatólag kevés öröme a nyomban felesketett új egyházi tanácsbírónak, ki a bizalom illetén nyilvánulása fölött restelkedését el nem palástolhatta.

Darcsi Bertalan a mérki lelkészségről lemondott, illetve nyugalomba vonult, de egyházmegyénk kötelékében továbbra is megmarad.

Egyházmegyei közpénztárnoknak 22 szavazattal Kincses István m.-szalkai lelkész választatott.

Az esperesi jelentés a szellemi állapotokat örvendetesnek mondja; iskolai tanítás emelkedőben van, tanítók több-több buzgalommal tanítanak, a gyermekek szorgalmasan járnak s a gyöngye iskolák fogynak, a jók szaporodnak. A vallásos élet megnyugtató. Körtvélyesen az utolsó nazarénus, a próféta is észretért már teljesen. Vitkán a kath. rózsafüzér tagjaiul többen beiratkoztak, de tévedésből; ma már felvilágosítván annak jelentőségéről, kiabrándúltak s neveiket is töröltették. Az egyh. megyében építkeztek összesen 20,803 frtig. Kegye-

adomány befolyt 2853 frt 72 kr. Lelkészek közt halálozás nem történt. Ladányi Endre volt fánicsikai lelkész Géresre; Ablonczy József s.-lelkész Kir.-Darócra; Tukacs Albert Domahidáról Mérkre; Mauricz Árpád s.-lelkész N.-Dobosra; Szobonya József Jármiba rendes lelkészekké törvényszerűen elválasztattak s hivatalaikba beléptek. Veres Gusztáv n.-károlyi káplántanító bekebeleztetett.

Egyházkerületi képviselőkül nsgos. Domahidy István és Ujlaki Gábor; közalapi bizottságba rendes tagúl Tukacs Lajos lelkész választatott.

A tanügyi bizottság 35 egyház iskoláit hat körre osztotta s 22 ember kezei között fog ezentúl a szegény tanügy megnyomrodni. A számvevőszékből is lesz talán elvalahára valami.

A külső-somogyi egyházmegye átirata a lelkészi kongrua tárgyában, helyeseltetett. Lelkész nagykorú leánya kegyeleti évet nem kap; különben az egész kegyeleti év eltörlése indítványoztatott.

A n.-károlyi egyház iskolaépítés címén 10,000 frtot akar a lelkészi, tanítói s egyházi földbirtokokra tábláztatni. Megadatott, de biz nehezen. Hanem e példán okulva, nem lehetetlen, hogy a n.-károlyi egyház legközelebb a toronyra, próventre, sőt a pap palástjára is kér és kap hitelengedélyt.

Azonban ennél nem kisebb fontosságú az ecsedi iskolák államosítása, mely egy szótöbbséggel kimondatott. Most már utána vagyunk a heves csatározásnak, de ha még Ecsed, a legelső, leggazdagabb egyház is ily öngyilkos eljárásra, hogy ne mondjan, hűtlenségre szánja magát az anyaegyházzal szemben, akkor nem kívánható, hogy azok a többi nyomorult egyházak, lelkészekkel együtt izzadjanak, küzködjének és öszüljenek az iskolák, habár államsegélyes megtarthatásáért. Ez Ecseden meg sem kísértetett, mert 30 ezer forintos torony és hat ezer forintos papi lakás palotaszzerűen berendezve előbbvaló volt, mint az iskolák ügye, mit évről-évre fokról-fokra államsegély mellett, vagy a nélkül is lehetett volna Ecseden rendezni, mint a többi szegénysorsú egyházakban történt. Hiszen Ecseden 15 ezer forint értékű ingatlan is van, mint iskolai alap. Igaz, hogy ez községi, de az egyház által tanítók részére igénybevéve, valaha az egyház tulajdonába is, ily címen átmehetett volna. Az ecsedi példa nem jó példa a szegény egyházak előjáróinak; már az enyimek is hivatkoztak reá. Videant consules!

Gebe, 1899. május 6.

Szigethy Gyula,
lelkész.

KÖNYVISMERTETÉS.

Ünnepi egyházi beszédek. Irta *Tompa Mihály*. Sajtó alá rendezte *S. Szabó József*, debreceni ev. ref. főisk. tanár. Miskolc, Ferenczi B. kiadása. 1898.

Tompa Mihály „reliquiái“-nak első kötete gyanánt jelent meg a kezünk alatti munka, melyben elől a szerző „Értesítés és figyelmeztetés“ cím alatt rövid pár szóban elmondja, hogy élete végefelé, kór által gyötörtetve, „hányta össze“ ezen beszédeket, melyekre ő maga keveset ad, s felhívja azt, ki valaha ezeket világ elé hocsátandja, hogy ügyesen csináljon mindent, mert ő óvást tesz mindennemű tévedés és baklövés ellen, nehogy az neki legyen tulajdonítva.

Majd a sajtó alá rendezőnek előszava következik ez után, egy olyan előszó, mely helyet és figyelembe vételt követel magának a magyar irodalomtörténetben.

S. Szabó József elszámol ebben Tompának egyházi beszéd-írói teljes munkálkodásával s azzal, hogyan jutott ő ezen egyházi beszédek kiadásához. Beszámol híven munkájában követett elveivel, melyek mind az ő, jól ismert nemes lelkületére, puritán lelkiösneretességére vallanak. Senki ne vegye úgy ezen kötet egyházi beszédet kezébe, hogy előbb Szabónak előszavát el ne olvassa. Ugy érezzük, mintha egy szent berek sűrűi felé közelednénk abban, s már előre valamely édes illatár hullámai csaponganának felénk.

A szép nyomású kötetben 121 lapon 4 újévi, 1 újév második napi, 3 húsvéti, 4 pünkösti, 8 karácsonyi s 2 év utolsó napján mondandó, összesen 22 egyházi beszéde látott világot a nagy költő-lelkésznek.

Jól tudja e sorok írója, hogy Tompa Mihály irodalmi reliquiáit csak kegyeletes érzésekkel lehet megérteni, s hogy azok körül valami varázslatos szellő lengedezik; ezt maga tapasztalta legjobban, míg csak e munkának végére nem jutott.

De ezen kegyeletes érzés semmiképen sem szabádhathat föl arra, hogy dicsérjük azt is, a mit ezen beszédekben kifogásolni valónak találtunk.

Néhány szavunk a mű technikai kiállítását illeti.

Ha én rendezem sajtó alá ezen beszédeket, a III. sz. alatti, újév második napjára szóló beszédet utána helyeztem volna a IV. és V., újévi beszédeknek. Az illető beszédek bellatartalmában nem találtam semmi olyan elemet, tételt vagy mondást, a mi igazolta volna ezen újév másodnapi egy beszédnek az újév első napi négybeszéd közé közbül való beiktatását.

Jobban ügyeltem volna arra is, hogy sajtóhibák lehetőleg ne forduljanak elő e könyvben. Mellőzve több teljesen lényegtelen, megjegyzem ezeket: a 14. lapon világ helyett virág, — a 16. lapon hatva helyett hatna, — a 18. lapon világ helyett világból, — az 50. lapon ifjúság helyett igazság, — az 54. lapon tapasztalatairól helyett tapasztalatiról, — a 62. lapon szónok helyett szónak, — a 67-ik lapon világnak helyett virágnak szavakat kellett volna szedetni, illetve ezen szedési hibákat ki kellett volna javítani.

Végre megjegyzem még itten azt, hogy a XI. sz. beszédnek ezen alapigéje: „Ha a jeleket és csudákat nem látjátok: nem hisztek”, — nem kérdés gyanánt van, a hogy itt olvassuk, az Úr által föltéve, hanem ő azt, mint határozott tételt állítja. Tehát ez is sajtóhiba.

A mi magukat az egyházi beszédeket illeti, először azt mondom el róluk, a mi azokban, előttem legalább, fogyatkozásnak látszik.

Nem szeretem a nagyon hosszú egyházi beszédeket, de azt aztán mellőzhetetlen követelménynek tekintem, hogy a rövid beszédek is lehetőleg teljesen fejtsék ki a szövegből merített dispositióban megjelölt gondolatokat. Tompa ezen beszédei általában rövidek, a mi inkább javukra szolgál, — de közöttük egyik-másik egyáltalában nem is fejti ki a kitűzött gondolatokat. Legyen elég erre nézve a XI. sz. alatti, pünkösti beszéd első részének második gondolatára hivatkoznom, a melyet a szerző teljesen kifejtetlen, csaknem érintetlenül hagyott. Pedig ez nem vázlat, a milyen szintén van egy-kettő ezen kötetben.

Szereti a szerző a részekben az alrészek használatát, a mint ezt például az I. IV. V. beszédek mindkét, a XII. beszédnek harmadik részében találjuk; a X. beszéd második részének első alrészében meg épen sok másod-alrész találunk. Főlöszleges mondanom, hogy mennyire hátrányára van ez az illető beszédek kerekdedségének, egységes kivitelének.

A XVI. beszéd dispositiója többet foglal magában a textus gondolatánál; mert a mit a második rész mond, az nincsen benne a szövegben. A XVII. karácsonyi egyházi beszéd bármennyire keresztyéni legyen is hangjában, igen kevés karácsonyi gondolatot tartalmaz. A X., pünkösti egyházi beszéd pedig bánt rettenetes pessimismusával. Nagyon beteg lehetett már a nagy költő, mikor ezen egyházi beszédét írta és elmondta. De a subjectív érzésnek a keresztyéni hangot soha nem szabad egy templomi szónoknál elnyomni.

A VIII. beszédben a 44 lapon azt mondja a szentföldről s ennek fővárosáról, Jeruzsálemről a szerző: „Itt halljuk először megdördülni a felhőben a tizparancsolat szavát; itt látjuk Jehovát nyilatkozni az égő csipkebokorban; kimondatni Isten nevét.” Hát ez határozott tárgyi tévedés. A tizparancsolat szava nem Judeában a Jeruzsálem melletti *Sion* hegyén, hanem a köves Arábiában fekvő *Sinain* dördült meg; Mózes égő csipkebokra pedig, melyben a Jehova megszólalt, a *Hóreb*, ismét a köves Arábiában fekszik, levén a Sinai a Hóreb hegységnek csak egyik csúcsa; Isten neve pedig már a paradicsomban kimondatott, a mely pedig nem az u. n. szentföldön feküdt.

A XI. beszédben a 62. és 63. lapokon a Szent-Lélekről azt mondja a szerző, hogy a tüzes nyelvek, szélvész és galamb képében szállott alá. A galamb, jól tudjuk, ott szerepelt Jézus megkeresztelésénél, a mire e helyen többször is céloz a szerző, de nem volt ott a pünkösti történetnél, a mit gondolat- és tény-cserével prédikálni látszik itten a szerző.

Ezek az én kifogásaim Tompa ezen egyházi beszédei ellen.

Elenyesző számba sem veendő csekélységek azok ezen kötet magas irodalmi és egyházi irodalmi jelentősége mellett!

Mert mindezen beszédekben Tompa hatalmas költői egyénisége nyilatkozik meg előttünk, ki mély vallásosságának, élőhitének szárnyas ihletésű szavakban, fenkölt gondolatokban tud kifejezést adni. Tudja, érzi az ember, hogy egy fájó szív, egy szenvedő lélek gondolataival foglalkozik ezen beszédekben, de, a fentebbi egy példát kivéve, ez a szív, ez a lélek mindig megnyugvást tud találni az élet vizének forrásánál.

S. Szabó József megbecsülhetetlen értékű munkát végzett ezen beszédek kiadása által, melyért neki az egyházi irodalom kívül az általános magyar irodalomtörténet is mélyeséges hálával és köszönettel adós.

Annak jelzésével ajánljuk e kötet egyházi beszédet nemcsak egyházi férfaink, de általában az irodalomkedvelő nagyközönség figyelmébe és pártolásába, hogy ezen első kötet bolti ára 1 frt 50 kr s hogy a még kiadandó második kötetben alkalmi és közönséges egyházi beszédek fognak megjelenni.

Csiky Lajos.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Ritoók Zsigmond**, kir. ítélőtáblai elnök nagyérdemű cikksorozatát jövő számunkban folytatni fogjuk.

— **Vizsgálati rend a debreceni ev. ref. főiskolában** az 1898—99. iskolai év végén. Junius hó 11-én reggel 8 órakor hálaadó istenítisztelet a főiskolai imateremben. Vizsgálatok: A) a *theologiai akadémián*: Junius hó 12-én kezdődnek a I—IV. éves hittanhallgatók

párbeszédi vizsgálatai s tartanak jun. 26-ig. 29-én theologiai alapvizsgálatok tartatnak; az ezekre vonatkozó kérvények jun. 28. déli 12 óráig nyújthatók be a theol. dékáni hivatalban. — B) *A jog- és államtudományi karnál*: Junius 12-én kezdődnek a párbeszédi vizsgálatok. 17-én déli 12 óráig az alap- és államvizsgálatok létezte végett, a kellően fölszerelt folyamodványok a jogi dékáni hivatalba beadandók. 19-én s következő napjain alap- és államvizsgálatok tartatnak a főiskola kis tanácstermében a később közzé teendő sorrendben. — C) *A főgymnasiumban*: Május 11. és 12-én a VIII. oszt. magánvizsgálata. 13-án a VIII. oszt. osztályvizsgálata. 15—19-én írásbeli érettségi vizsgálat. Junius 11-én I—VIII. oszt. vizsgálata a rendkívüli tárgyakból és pedig d. e. 10—11-ig a francia nyelv és gyorsírás, 11—12-ig szabadkézi rajz, d. u. 4 órákor tornavizsga. 14-én VII. oszt. vizsgálata egész nap az oratoriumban, I. oszt. A. szakaszáé d. e., B. szakaszáé d. u. a physikai tanteremben. 15-én VI. oszt. vizsgálata egész nap az oratoriumban, II. oszt. A. szakaszáé d. e., B. szakaszáé d. u. a physikai tanteremben. 16-án V. oszt. vizsgálata egész nap az oratoriumban, III. oszt. A. szakaszáé d. e., B. szakaszáé d. u. a physikai tanteremben. 17-én IV. oszt. vizsgálata A. szakaszáé d. e. az oratoriumban, B. szakaszáé d. e. a physikai tanteremben. 18. és 19-én I—IV. oszt. magánvizsgálata és pedig 18-án d. e. az írásbeli-, 19-én a szóbeli vizsgálat. 20. és 21-én V—VII. oszt. magánvizsgálata és pedig 20-án d. e. az írásbeli-, 21-én a szóbeli vizsgálat. 22—29. a közbeeső vasárnap kivételével: szóbeli érettségi vizsgálat. Jegyzet: A vizsgálatok kezdete: d. e. 8., d. u. 3 órákor. — D) *A tanítóképző-intézetben*: Junius 8—22-ig bezárólag szigorlatok tartatnak az osztálytermekben a rendes tanórákon. 23. és 24. napjain délelőtt 9—12-ig, délután 4—6 óráig nyilvános közvizsgálat az akadémiai VI-ik tanteremben. 26. és 27-én magántanulók vizsgálatai. Kiadta Debrecenben, 1899 május 1. *Az igazgatóság.*

— **Tanárajánlás.** A debreceni főiskola tanárcarainak f. hó 12-én tartott közös gyűlése az akadémiai tanács előterjesztése alapján, a dogmatikai tanszékre pályázókat a következő sorrendben ajánlja megválasztásra az egyházkerületi közgyűlésnek: 1. Eröss Lajos, 2. dr. Bartók Jenő, 3. Lic. Lencz Géza, 4. Lic. Rác Kálmán, 5. Török Imre, 6. Nagy Gyula, 7. Jánosi Zoltán, 8. Pap János, 9. Soltész Elemér. Dombi Lajos a pályázattól visszalépett. — Ugyancsak ezen a közgyűlésen történt meg az ajánlás a tanítóképezdei ének- és zene-tanár megválasztására vonatkozólag is oly formán, hogy a három pályázó közül, mint a pályázat feltételeinek megfelelő Ps. Nagy Zoltán ajánlatik a megválasztásra. A főgymnasiumban betöltendő classica-philologiai tanszékre a tanári kar még az őszi kerületi közgyűlésre benyújtotta ajánlatát de a választás az akkor lezárt pályázat eredménye alapján most fog megejtetni. A tanári kar első helyen Soós Józsefet, második helyen Balthazár Gábort és harmadik helyen Révész Lajost ajánlja megválasztásra.

— **A „Szilágyi István emlékszóbor-leleplezés”** folyó hó 7. napján délelőtt, a nagy tanférfiut megillető komoly méltósággal ment végbe M.-Szigeten, a városi és vármegyei értelmiség s az összes tanuló ifjúság, valamint a küldöttségi tagok élénk részvételével. A vasárnapi rendes istenisztelet után, a templom és lyceum közt levő tért szorongásig ellepte a közönség s a vegyes dalkör alkalmi éneke elhangozván, *Szikszy Zoltán* ref. lelkész, mint a szóborbizottság elnöke, hálás kegyelettel sugalt, emelkedett hangú, lendületes szép

alkalmi beszédet tartott, miközben lehullott a lepel a gránit talapzatú márvány oszlopon levő ércmellszóborról, melyet Tóth András debreceni jó hírnevű szóbrász készített, híven, művészi kivittel tükrözve vissza Szilágyi István vonásait, jellemét s egész lényét. Ezután *Darvay Béla* polgármester-helyettes, hatásos és tetszéssel fogadott beszéd kíséretében a szóborot a város gondozásába átvette, *Vékony Antal* főgymn. tanár pedig költői szárnyalású, reminiscenciákban dús alkalmi ódáját adta elő lelkesedéssel, hévvel, sikerrel. Emelte az ünnepség fényét a tudományos akadémia képviseltetése *György Endre* akad. tag által, a ki Szilágyi István többoldalú kiválóságának s érdemeinek mélyreható jellemzése után a tudományos akadémia nevében koszorút helyezett a szóborra. Végül *dr. Erdős József, Kovács Lajos* tanítóképezdei igazgató s *dr. Nagy Zsigmond* küldöttségi tagok által képviselt debreceni főiskola nevében, *dr. Erdős József* ékes szavakkal tette le a szóbor talapzatára a díszes pálmakoszorút, melyet küldött „a debreceni alma mater — hű fiának.” Az ünnepély alkalmából Szikszy Z. egy „*Emlékkönyv*”-et adott ki, a melyben az ünnepelt élettörténete, irodalmi munkássága, a szóbor leleplezésénél elmondott beszédek és az adakozók teljes névsora s az idvezült arcképe és szobra foglaltatik. Ebből tudjuk meg, hogy a szóborra begyűlt összesen 3380 frt 04 kr s a szóborműért, *Tóth András* debreceni szóbrásznak fizettetett 1700 frt. A megmaradt összegből egy ösztöndíj-alapítvány lesz a Szilágyi nevén. Erre fog fordítani az „*Emlékkönyv*” jövedelme is, melynek ára 1 korona.

— **Főiskolánk a Bessenyei-szóbor leleplezésén.** Mint lapunk előző számában már előre jeleztük, főiskolánk a f. hó 9-én Nyiregyházán végbement szóborleleplezési irodalmi ünnepélyen képviseltette magát *dr. Bartha Béla* és *dr. Gulyás István* tanárok által. A főgymnasium önképzőkörre 38 tagjával vett részt az ifjuságra kiválóan nagyjelentőségű, lelkesítő ünnepen és díszes babérokoszorút helyezett el a szóborra következő felirással: *A debreceni ev. ref. főgymnasium önképzőkörre irodalmunk ujjáteremtőjének.* Az ünnep lefolyásáról térszúke miatt nem referálhatunk, de egyet, a mi ránk vonatkozik, meg kell említenünk. S ez az, hogy Szabolcs-vármegye lelkes alispánja, *Mikecz János*, főgymnasiumunk 38 növendékét is a vármegye vendégeiül fogadta s gazdagon megvendégelte. S mi ebben nemcsak a szíves házigazda eljárását, de azt az öröndetes, bár — sajnos — nagyon ritka jelenséget is, hogy egy vármegye alispánja teljes tudatában van annak a nevelő hatásnak, a mit az ilyen ünnepek az ifjuságra gyakorolnak, s szívéből örül neki, ha az ifjuságot nemes törekvésében segítheti. Báresak minden u. n. intelligens ember így gondolkoznék!

— **A sárospataki főiskola és az államsegély.** A tiszáninneri ev. ref. egyházkerület f. é. május havában tartott közgyűlése nagyjelentőségű elvi határozatot hozott, mely a sárospataki főiskola életében fordulópontot jelez. A mint ugyanis a „Sárospataki Lapok”-ból olvassuk, az egyházkerületi közgyűlés felhatalmazta a főiskola igazgató tanácsát, hogy a főgymnasiumban a párhuzamos osztályok felállítására folytan szükségessé vált építkezés előkészítését munkába vétesse, elvileg hozzájárulván a kerület ahhoz is, hogy szükség esetén *államsegélyt* kérhet az illetékes helyen az építkezés céljaira. Egyszermind elrendelte a közgyűlés a harmadik párhuzamos osztálynak már a jövő isk. évben való felállítását s a szükséges tanári állásra a pályázat kihirdetését. — Örülnünk kell a testvér-főiskola jövő fejlődése szem-

pontjából a kerület ezen határozatának, bár egy olyan kulturális intézet életében, mint a sárospataki főiskola is, 10—15 év mulasztását soha sem lehet teljes mértékben helyrehozni. Mi itt, a Tiszántúl, a debreceni főiskolával még nem jutottunk emnyire, holott mindenki, a ki főiskolánk állapotát komoly és hozzáértő szemmel nézi, látni kénytelen, hogy igen sok tekintetben mennyire mögötte marad a kor követeléseinek s hogy számtalan fogyatkozásain a magunk erején immár nem tudunk segíteni. Pedig az államsegélynek építkezési célokra s legalább a jogakadémia céljaira való felhasználásával nagyon lendíthetnénk az egész főiskola ügyén, a nélkül, hogy autonom jogaink rovására számbavehető áldozatot hoznánk (az építkezési segély fejében ugyanis semmi jogot nem követel magának az állam, a jogakadémiáinkra pedig már ma is több ingerentiája van az államnak, mint magunknak), míg így évről-évre behunyt szemmel és összetett kézzel az esetleges kegyes alapításoktól várva sorsunknak jobbrafordulását, a körülöttünk rohamosan fejlődő állami és államsegélyes felekezeti intézetek között, a kálvinizmus életérdekeinek nagy kárára marad főiskolánk az elmúlt idők tiszteletreméltó, de vergődő képviselője.

— **Tanárság és ügynökség.** Mint a „Sárospataki Lapok”-ból olvassuk, kinos ügy foglalkoztatta a tiszán-inneni egyházkerület bíróságát a legközelebb tartott egyházkerületi közgyűlés alkalmával. A vádlott dr. Halász Sándor, miskolci ref. felső leányiskolai tanár volt, a ki néhány évvel ezelőtt egy éven át a debreceni ref. főgymnasiumban volt helyettes tanár, azelőtt pedig a bencések érdemes rendjének volt tagja. A felsőbb leányiskola felügyelő bizottsága azt a panaszt nyújtotta be a nevezett tanár ellen, hogy mint az „Országos kölcsönös biztosító társaság” ügynöke körutat tett s körútjában a „tanári tekintélyt lealacsonyító” kifejezésekkel tele beszédeket tartott s mikor ezért ügynöki állásáról való lemondásra hivatott fel, ennek eleget tett ugyan, de a nejét nevezette ki ügynöknek. A felügyelő bizottság a nőt is kényszeríteni akarta az állásról való lemondásra, de célt nem érven, panaszát az őszi egyházker. gyűlésre benyújtotta, a mely a fegyelmi vizsgálatot elrendelte. A bírósági ülésen Bizony Ákos kerületi ügyész vádbeszédében a tanári tekintély és a felsőbbiség iránt való köteles engedelmesség megsértése miatt kérte a vádlottat elmarasztalni és példásan megbüntetni. A vádlott képviselőjében dr. Németh Imre miskolci ügyvéd, az alsó-borsodi egyházmegye főjegyzője mondott védbeszédet, kifejtve, hogy ügyfele a felügyelő bizottság engedélye mellett vállalkozván az ügynöki állásra s arról az engedély megvonása után lemondván, az engedetlenség bűne nem terheli s a tanukihaltatások a tanári tekintélyt sértő beszédekről nem szólván, ez a vétség sem terheli; az pedig, hogy a nejét tette maga helyett főügyökké, a felügyelő bizottság jogkörebe nem tartozik. E beszéd elhangzása után, a melyből épügy, mint a vádbeszédből is, egy időközben keletkezett s el is enyészett tudakozódási irodára vonatkozó észrevétel is ki-domborodott, — a bíróság dr. Halász Sándort feddésre ítélte, a mi ellen az illető felebbezést jelentett be. Eddig a tudósítás. Hát ez az eset elég szomorú, úgy általában a tanári állás tisztessége szempontjából, a melyért a tanárság jobbjai immár mutatkozni kezdő eredménnyel annyit küzdöttek és küzdenek. — mint főképen a miskolci felsőbb leányiskola érdekeire való tekintettel, a mely derék intézetünknek hivatása betöltését a kezdet nehézségeivel küzdő nőnevelésünk terén az ilyen botrány mindenestre megnehezíti. Tudjuk,

hogy a multban a tanári állás fogyatékos anyagi javadalmazása mellett a tanárokat a megélhetés szüksége úgyszólván ráutalta arra, hogy a szüleközönsséggel bizonyos nyereséggel járó viszonyba lépjenek (privata, kosztadás), a mi bizony elég gyakran erkölcsi bajoknak volt a kútforrása; ma azonban, a mikor úgy az iskolai hatóságok, mint a társadalom részéről határozott törekvés észlelhető a tanári állás anyagi és társadalmi emelése iránt, magoknak a tanároknak kellene első sorban szigoruan elutasítani maguktól minden oly üzleti viszonyt, a mi a tanárnak tanítványával szemben való objektivitását s egyuttal állásának tekintélyét veszélyeztethetné. Hála Istennek, ebben a tekintetben örvendetes javulást is mutatnak a tanárság viszonyai. Annál bántóbb, hogy a miskolci leányiskola egyik tanára a század végének dicsőségére oly módját találta ki a tanári állás mellékes értékesítésének, a mely az eddigi szűk kereteken túlmenve, az egész szüle közönsség zaklatására alkalmat nyújt. Bizony ezt, ha csakugyan úgy történt, a felügyelő bizottságnak nem lett volna szabad megengedni. Ez az egyik, a mit meg akartunk jegyezni. A másik pedig az, és ezt a megjegyzésünket nem pusztán erre az egy esetre alapítjuk, hogy, ám használjunk fel minden megengedett módot arra, hogy egyházunknak új híveket szerezzünk, de azoknak a megválasztásában, a kikre *gyermeknevelését* bizzuk, lehetnének mégis egy kissé óvatosabbak. Bizonytalan értékű nyereségért nem helyes dolog a legnagyobb érdekeket kockára tenni.

— **Köszönetnyilvánítás.** A debreceni ev. ref. egyházmegye egyházi értekezlete alkalmával Kabán 1899. május 2-án az egyházmegyei lelkész és tanítógyámintézet javára táncvigalom rendeztetvén; lett a bevétel 146 frt, a kiadás 47 frt 85 kr. A maradvány 98 frt 15 kr, mint tiszta övedelem a két gyámintézet között megosztatván: jutott mind két részre 49 frt 7½ kr. A jótékony célra törekvés sikerét felülfizetéssel illetve adományozással előmozdították: nagyságos Nadányi Miklós egyházmegyei gondnok úr 23 frttal, nagyságos Papp Elek orsz. gyűlési képviselő 5 frttal, tisz. Paulinyi Károly m.-berényi lelkész úr 2 frttal, Sipos Zsigmond úr 1 frt 50 krral, nt. Zsigmond Sándor esperes úr, nt. Sinka Sándor főisk. igazgató úr, tisz. Fülöp Lajos dancsházai lelkész úr, tisz. Csutoros Albert s.-lelkész, Ajtai Lajos, Nagy Illés, Magos Elek, Szabó Imre bárándi tanító urak, Uray Gyula derecskei tanító úr, Kató István b.-újfalu tanító úr, dr. Engländer Sándor kabai orvos úr, Ligeti Ödön mérnök és Adler Sámuel szoboszlai birtokos urak 1—1 frttal, nt. Szücs László vértesi lelkész, Förray Ernő, Rázsó János nádudvari birtokos urak, Sápó Lajos kabai, Szőke Sándor esztári, Pikó Bálint sárándi tanító urak és Kiss József földbirtokos úr 50—50 krral, mely kegyes szívű adományozóknak — a rendező bizottság nevében — alázatos köszönetet nyilvánítani kedves kötelességemnek ismerem. Kaba, 1899. május 9. *Váradai Antal* mk, a táncvigalmi rendezőség pénztárnoka.

— **Reklamációkat** s a számok utánpótlása iránti megkereséseket legfeljebb 8—10 nap alatt tessék hozzánk juttatni, mert fölös példányokat nem igen nyomtatunk, s aztán, legnagyobb sajnálatunkra, nem felelhetnénk meg a megkeresésnek.

— **A hátralékok beküldését és az előfizetések megújítását ismételten kérjük.**

Szerkesztői üzenet.

M. Nagy István. Lehet.

TARTALOM-JEGYZÉK: Áldozó-esütörtöki gondolatok. Eröss Lajos. — Ünnepe nekünk a Húsvét, vagy csak ünnepély? Vigil. — Tárca: Bibliamagyarázat áldozó-esütörtökre. Andrási Kálmán. — Közéletünk: Egyháziasság és felekezeti öntudat. Sinka Sándor. — A nagyszalontai egyházmegye közgyűlése. Vadas Gyula. — A n.-károlyi egyházmegye tavaszi gyűlése. Szigethy Gyula. — Könyvismertetés. Csiky Lajos. — Különfélek. — Szerkesztői üzenet.

Felelős szerkesztő: **SASS BÉLA.**

Szerkesztő-társ: **Eröss Lajos.**

Pályásat.

A *kisujszállási* államilag segélyezett ev. ref. főgymn. igazgatótanácsa pályázatot hirdet a következő rendes tanszékekre:

1. Egy *német-magyar* vagy *német-latin*,
2. Egy *természettan-mennyiségtan*,
3. Egy *történet-latin*,
4. Két *latin-görög*.

Az első tanszékekre általában protestáns, a többiekre pedig csak ev. ref. vallásúak pályázhatnak. A megválasztottak az orsz. tanári nyugdíjintézetnek tagjai lesznek.

A rendes tanár törzsfizetése 1200 frt, lakpénze 200 frt, az egyházi pénztárból, havi előleges részletekben. Reszesül öt izben 100—100 frt ötdéves korpótlekben is. A rendes tanár törzsfizetése fokozatosan 1600 frt-ig emelkedhetik.

Oklevéllel nem bíró tanárjelölt helyettes tanáru alkalmazzatik, 800 frt évi fizetéssel, szintén havi részletekben előlegesen kiszolgáltatva.

Az első és második tanszékre pályázók, mintán azok állami kinevezés alá esnek, kérvényeiket a nm. Vallás és Közokt. Miniszterhez intézzék, a harmadik és negyedik tanszékekre pályázók pedig a fentírott igazgatótanáchoz; mindez állásokra a kellően fölszerelt kérvények *f. évi junius hó első napjáig* nyújtandók be az alantírott elnökhöz.

A megválasztott és kinevezett okleveles tanár egy évi sikeres működés után fog állandósíttatni; hivatalát f. évi szeptember 1. napján tartozik elfoglalni.

Kelt Kisujszállás, 1899. április 21.

Gulyás Lajos,

ev. ref. lelkész, ig. tan. elnök.

2—2

Pályásat segédlelkésszi állásra.

A *hajdú-bössörményi* ev. ref. egyház „Kálvintéri” templomát felépítvén, pályázatot hirdet egy *segédlelkésszi* állásra. Fizetés: 1200 korona, évnegyedes részletekben előre fizetve az egyház pénztárból.

Kötelessége: minden második héten az istentisztelet végzése, az elemi-, ipar- és ismétlőiskolákban a confirmáció tanítása.

Pályázati határidő *1899 május hó 25-ik napja*, mely időig felszerelt kérvények az egyház elnökségéhez adandók be.

Állás a választás után azonnal elfoglalható.

Ifj. Sívágo Gábor,

főgondnok.

Bakócsi János,

lelkész-elnök.

1—2

NEUMANN M.

a t. t. ev. ref. egyházkerületben lakó lelkészek, tanárok és tanítók ruhaszállítója
DEBRECEN, Főtér, a m. kir. postával szemben.

Ezen legelterjedtebb és legjobb hírnévnek örvendő az ország legnagyobb és legrégebb

férfi-, fiu- és gyermek-ruha telepe,

tisztelettel tudomásul hozza, hogy a tavaszi idényre szükséges kész árukkal dusan el van látva s a nagytiszteletű urak b. pártfogását úgy, mint eddig továbbra is kéri.

Ruhák megrendelésre, mérték szerint is készíttetnek.

☞ Czégemre kérek figyelni! ☜

NEUMANN M. czége 54 év előtt lett alapítva.